

A Study of the Prevalence of Drug Use among Soldiers in the Barracks of Lorestan Province

Goodarzi, K. * Department of Psychology, Borujerd Branch, Islamic Azad University, Borujerd, Iran

Roobahani, M. Department of Physical Education, Borujerd Branch, Islamic Azad University, Borujerd, Iran

Abstract

Having sufficient information about the prevalence of drug use, types of drugs used and duration of dependence in soldiers can play an important role in preventing soldiers' affliction with drug use and treating them. Therefore, the present study was conducted to investigate the prevalence of drug use among soldiers in the barracks in Lorestan province. The statistical population of this descriptive survey study consisted of all the soldiers in the barracks in Lorestan province, Iran. Accordingly, 400 soldiers were selected and studied as a sample using the convenience non-random sampling method. A researcher-made questionnaire was used to assess the prevalence of drug use among the soldiers. The collected data were analyzed by chi-square test. The results showed that the frequency of drug use had increased significantly during military service compared to that of pre-service period. But the types of drugs used and the duration of dependence before and after the military service were not significantly different. According to the findings of the study, it is concluded that the period of sacred military service is of particular importance in the physical and mental health of young people, and paying attention to the conditions and problems of young people in this critical period can play an important role in preventing and even treating their addictive disorders.

Keywords: barracks, soldier, prevalence, drugs.

دانشگاه آزاد اسلامی

بررسی وضعیت شیوع مصرف مواد مخدر در سربازان پادگان‌های سطح استان لرستان

کوروش گودرزی* گروه روان‌شناسی، واحد بروجرد، دانشگاه آزاد اسلامی، بروجرد، ایران
مهدی روزبهانی گروه تربیت بدنی، واحد بروجرد، دانشگاه آزاد اسلامی، بروجرد، ایران

چکیده

برخورداری از اطلاعات کافی نسبت به شیوع مصرف مواد مخدر، نوع مواد مخدر مصرفی و مدت زمان وابستگی در سربازان می‌تواند نقش مهمی در پیشگیری از ابتلای سربازان و درمان آنها داشته باشد. لذا در این راستا، پژوهش حاضر با هدف بررسی شیوع مصرف مواد مخدر در سربازان پادگان‌های سطح استان لرستان انجام شده است. این پژوهش یک مطالعه توصیفی از نوع پیمایشی است. جامعه مورد مطالعه شامل کلیه سربازان پادگان‌ها در استان لرستان بود. بر این اساس ۴۰۰ نفر از سربازان پادگان‌ها با استفاده از روش نمونه‌گیری غیر تصادفی دردسترس به‌عنوان گروه نمونه انتخاب شده و مورد مطالعه قرار گرفتند. برای ارزیابی شیوع مصرف مواد در سربازان پادگان‌ها از پرسشنامه محقق ساخته در این زمینه استفاده شد. داده‌ها توسط آزمون آماری کای دو تحلیل شدند. نتایج پژوهش نشان داد که فراوانی مصرف مواد مخدر در دوران سربازی نسبت به قبل از سربازی به شکل معنی‌داری افزایش داشته است. اما نوع مواد مخدر مصرفی و مدت زمان وابستگی در قبل و بعد از ورود به دوران خدمت سربازی تفاوت معنی‌داری نداشته‌اند. با توجه به یافته‌های پژوهش، نتیجه گرفته می‌شود که دوران خدمت مقدس سربازی از اهمیت خاصی در سلامت جسمانی و روانی جوانان برخوردار بوده و توجه به شرایط و مشکلات جوانان در این دوران خطیر می‌تواند نقش مهمی در پیشگیری و حتی درمان اختلالات اعتیادی در آنها داشته باشد.

کلیدواژه‌ها: پادگان؛ سرباز؛ شیوع مصرف؛ مواد مخدر

مصرف موادمخدر، یکی از معضلات و نگرانی‌های عمده جهان امروز است و پیامدهای ناخوشایند آن از ناگوارترین آسیب‌های اجتماعی به‌شمار می‌آید. مصرف مواد در حال حاضر مشکلی است که هیچ کشوری را نمی‌توان نام برد که از این معضل جهانی در امان باشد. طبق گزارش جهانی دفتر موادمخدر و جرائم سازمان ملل در جمهوری اسلامی ایران (۲۰۱۹)، تخمین زده می‌شود افرادی که حداقل یک بار در سال موادمخدر مصرف کرده‌اند، با تعداد حدود ۲۷۵ میلیون نفر یا تقریباً ۵/۶ درصد از جمعیت جهان بین سنین ۱۵ تا ۶۴ سال، در سال ۲۰۱۶ در سراسر جهان ثابت باقی مانده‌اند. با نگاهی به آسیب‌پذیری‌های گروه‌های سنی مختلف، این گزارش نشان می‌دهد که مصرف موادمخدر و آسیب‌های مرتبط با آن میان جوانان نسبت به افراد مسن بالاتر است. بیشتر تحقیقات نشان می‌دهد که سال‌های آغاز نوجوانی (۱۲ - ۱۴ ساله) تا سال‌های پایانی آن (۱۵ - ۱۷ سال) یک دوره خطر بحرانی برای شروع مصرف مواد است و امکان دارد این بحران میان جوانان (۱۸ تا ۲۵ ساله) به حد اوج برسد. طبق گزارش دفتر فوق (۲۰۲۰)، در سال ۲۰۱۷ نیز به میزان مشابه ارزیابی سال ۲۰۱۶، حدود ۲۷۱ میلیون نفر، یا ۵/۵ درصد از جمعیت جهان بین سنین ۱۵ تا ۶۴ سال، موادمخدر مصرف کرده‌اند. مصرف موادمخدر در ایران نیز سابقه طولانی دارد و در سال‌های اخیر بین نوجوانان و جوانان به‌ویژه سربازان سیر پیش رونده‌ای داشته است که این امر موجب نگرانی متخصصین در رابطه با سلامت افراد شده است؛ چراکه این پدیده تأثیر مخربی بر شخصیت آنها گذاشته، متعاقباً پیامدهای ناگواری برای جامعه به‌همراه خواهد داشت. همچنین، این جمعیت جوان می‌تواند برای توسعه کشور به‌عنوان سرمایه بالقوه محسوب شود که اگر توجه کافی به آموزش و سلامت روانی و جسمانی آنها نشود، همین جمعیت کلان تهدیدی برای آینده کشور خواهد بود. بنابراین، ضرورت این مسئله با در نظر گرفتن جمعیت جوان کشور بیش‌ازپیش احساس می‌شود (کلاهی و همکاران، ۱۳۹۷).

از این جمعیت جوان، میزان بالایی از قشر ذکور برابر قوانین جاری و به‌منظور نگرهبانی و صیانت از جمهوری اسلامی، وارد خدمت سربازی می‌شوند. زندگی نظامی دارای شرایط خاصی است. از جمله این شرایط، می‌توان به زندگی در محیطی ناآشنا، جدابودن از خانواده و دوستان، سرما، گرما، گرسنگی، بی‌خوابی و سروصدای زیاد اشاره کرد. از طرفی سربازان جوان از

استان‌های مختلف با فرهنگ‌های متفاوت و از خانواده‌های گوناگون دور هم جمع می‌شوند و مرحله جدیدی از زندگی و مسئولیت‌پذیری خود را آغاز می‌کنند. بنابراین، ورود به محیط نظامی در اوایل دوران جوانی، به‌عنوان مقطعی بسیار حساس در زندگی نیروی جوان و کارآمد هر کشوری به‌حساب می‌آید. به‌خصوص اینکه این دوران در سازمان نظامی با تغییرات شناختی، رفتاری، سازمانی، فرهنگی، قومی و قبیله‌ای همراه است. قرارگرفتن در چنین شرایط پرفشار، اغلب عملکرد فرد را تحت تأثیر قرار می‌دهد؛ چراکه فرد باید بیاموزد چگونه نقش‌های سخت، خشن، صمیمیت و عواطف را ایفا کند و چه جایگاهی را در تعهدات و روابط خود اخذ نماید. روبه‌روشدن با این نقش‌ها و همچنین آموزش‌های سخت و مداوم، مأموریت‌های متعدد، فراگیری تخصص‌های مخاطره‌آمیز، تحمل فشار برای انجام تکلیف از دیگر عوامل استرس‌زای دوران سربازی به‌شمار می‌آید (احمدی و همکاران، ۱۳۹۲؛ سیدی و سیدی، ۱۳۹۵؛ حبیبی و همکاران، ۲۰۱۷؛ سیررت^۱ و همکاران، ۲۰۱۲).

ازاینرو، این دوران همواره برای سربازان و خانواده‌هایشان، دلهره‌آور بوده و اضطراب به‌همراه دارد (احمدی و همکاران، ۱۳۹۲). سرباز در ادامه خدمت نظام وظیفه نیز بسته به نوع خدمت و همچنین شرایطی چون سن، خانواده، تحصیلات و شرایط مؤثر دیگر، با مسائل روحی، اقتصادی، زناشویی و شغلی مواجه می‌شود. به‌عبارت‌دیگر، وقتی جوان، وارد خدمت سربازی می‌شود صفات و خصلت‌هایی دارد که پس از اتمام دوره، بسیاری از آنها، دچار تحول و دگرگونی می‌شوند. باتوجه‌به جنبه‌های مختلف دوران خدمت، این تحولات (اعم از مثبت یا منفی) در ابعاد روحی، تربیتی و اجتماعی سرباز و به‌خصوص میزان استرس و افسردگی آنها اثر خواهند گذاشت و می‌توانند او را مستعد به اعتیاد نمایند (سیدی و سیدی، ۱۳۹۵؛ تیت^۲ و همکاران، ۲۰۰۸).

آلینس^۳ (۲۰۰۹؛ به‌نقل از احمدی و همکاران، ۱۳۹۲)، در یک مطالعه پیمایشی دریافت که تعداد مصرف داروهای تجویزی برگرفته از تریاک برای سربازان امریکایی در سال ۲۰۰۸، بیش از ۳۰ هزار تا ۵۰ هزار در هر ماه بوده است. طبق اعلام نظر پنتاگون از هر دو سرباز در امریکا در سال ۲۰۰۸، طی ماه گذشته یک نفر مواد مصرف کرده‌اند. غالب مواد مخدر تجویزی که توسط

1. Sirratt
2. Tate
3. Alliance

سربازان مورد سوء مصرف قرار می‌گیرد از مشتقات تریاک به منظور کاهش درد و نیز از بنزودیازپین‌ها به منظور اختلالات خلقی بوده است. فیر^۱ و همکاران (۲۰۰۷)؛ به نقل از نجارزادگان و همکاران، (۱۳۹۱) نیز در پژوهشی یافتند که در نیروهای نظامی انگلستان ۶۷ درصد مردان و ۴۹ درصد زنان به طرز زیانباری الکل و مواد غیر قانونی مصرف می‌کرده‌اند. همچنین یافته‌های میل لیکن^۲ و همکاران (۲۰۰۷)؛ به نقل از وست^۳ و همکاران، (۲۰۱۸)، حاکی از آن است که تقریباً ۱۱ الی ۱۵ درصد از سربازان آمریکایی که اعزام به عراق یا افغانستان را تجربه کرده‌اند، الکل مصرف نموده‌اند.

ناین - فننگ^۴ و همکاران (۲۰۰۶)، در مطالعه‌ای روی سربازان تایوان یافتند که شیوع سیگار کشیدن قبل و بعد از ورود به خدمت سربازی به ترتیب ۴۹/۲٪ و ۵۱/۹٪ بوده است. این آمار حاکی از افزایش اندکی در شیوع مصرف سیگار در طول خدمت سربازی به شکل معنی‌داری بوده است. پریس^۵ و همکاران (۲۰۰۱)؛ به نقل از احمدی و همکاران، (۱۳۹۲)، در یک زمینه‌یابی نشان دادند که مصرف هرویین قبل از اعزام سربازان به ویتنام، یک درصد گزارش شده بود که این رقم حین خدمت سربازان در ویتنام به ۳۵ درصد رسیده است. همچنین الگوهای نسبتاً ثابتی از مصرف مواد در دوران بزرگسالی این افراد (با میانگین دوره ۹ تا ۱۴ سال از شروع تا آخرین بهبودی) وجود داشته است. بیشتر مصرف‌کنندگان، مصرف مواد را در اوایل ۲۰ سالگی آغاز کرده بودند و تدریجاً به بهبودی دست یافته‌اند، اما نیازهای ارضانشده و قابل توجه این افراد، موجب ادامه مصرف مواد در سنین میانسالی آنها شده است.

مطالعات صورت گرفته در ایران نیز حاکی از شیوع مصرف مواد مخدر در سربازان (تریاک با ۱۸/۸ درصد، اولین ماده و ماری‌جوآنا با ۱۰/۶ درصد، رتبه‌ی دوم) بود (احمدی و همکاران، ۱۳۹۲). همچنین قربانی و همکاران (۱۳۸۶)، در مطالعه‌ای روی ۱۰۰۰ نفر از سربازان وظیفه یافتند که در سربازان بیشتر از دوسال خدمت، در حدود ۱۱ نفر (۶۱/۱٪) مصرف سیگار و ۶ نفر (۳۳/۳٪) استعمال مواد مخدر داشته‌اند. ایزدی و همکاران (۱۳۸۸)، نیز در پژوهشی در ایران یافتند که ۲۰/۸

-
1. Fear
 2. Milliken
 3. Vest
 4. Nain-Feng
 5. Price

درصد از سربازان در بدو ورود به خدمت به طور دائم سیگار مصرف می کنند و ۷۲/۴ درصد نیز در محل خدمت سربازی مصرف سیگار داشته اند.

باتوجه به مطالب ذکر شده و با عنایت به اینکه تحقیقات اندکی در راستای مطالعه شیوع مصرف مواد بین سربازان در ایران به خصوص شیوع مصرف موادمخدر در سربازان در سطح استان لرستان انجام شده است. پژوهشگران، مطالعه حاضر را به جهت کاهش خلأهای پژوهشی موجود در این زمینه طراحی و با هدف بررسی میزان شیوع، نوع موادمخدر مصرفی و مدت زمان وابستگی در سربازان پادگان های استان لرستان اجرا نمودند.

روش

پژوهش حاضر توصیفی و از نوع مطالعات پیمایشی بود. جامعه آماری آن شامل تمامی سربازان پادگان های سطح استان لرستان در سال ۱۳۹۷ است. با استناد به سوابق پژوهشی قبلی (حاجی امینی و همکاران، ۱۳۸۹؛ احمدی و همکاران، ۱۳۹۲؛ حبیبی و همکاران، ۲۰۱۷)، کتب روش تحقیق معتبر (دلاور، ۱۳۹۵) و با استفاده از روش نمونه گیری غیر تصادفی دردسترس، ۴۰۰ نفر از سربازان پادگان های سطح استان لرستان به عنوان گروه نمونه انتخاب شده و مورد مطالعه قرار گرفتند. از این تعداد، ۱۰ نفر از شرکت کنندگان پرسشنامه را به دقت پاسخ نداده و از پژوهش کنار گذاشته شدند و نهایتاً تعداد ۳۹۰ نفر مورد مطالعه قرار گرفتند. معیارهای ورود به پژوهش؛ سرباز بودن به مدت حداقل ۶ ماه (سربازانی مورد مطالعه قرار گرفتند که حداقل ۶ ماه از دوران سربازی آنها گذشته بود)، خدمت در پادگان های استان لرستان و تمایل به شرکت در مطالعه بود و معیار خروج عدم تکمیل پرسشنامه بود. طول مدت اجرای پژوهش یک سال بود و جمع آوری و سنجش داده ها به علت پراکندگی جامعه مورد مطالعه، به مدت یک ماه انجام شد.

در این پژوهش به منظور اندازه گیری متغیرهای مورد نظر از پرسشنامه سنجش میزان شیوع مصرف موادمخدر استفاده شده است. این پرسشنامه، محقق ساخته بوده و توسط پژوهشگران، طراحی و ساخته شده است. این پرسشنامه، مقیاس ایرانی سنجش میزان شیوع مصرف موادمخدر در سربازان است که باتوجه به شرایط روانی - اجتماعی سربازان در جامعه ایرانی تهیه شده است. این پرسشنامه دارای ۷ ماده در زمینه داده های شناساننده و ۳۲ ماده در مورد شیوع موادمخدر

مصرفی، نوع مواد مصرفی و غیره، در سربازان می‌باشد. ضریب روایی محتوای پرسشنامه فوق، بعد از دریافت نظرات ده استاد متخصص در زمینه موضوع مورد مطالعه و محاسبه ضریب توافقی کندال، ۰/۷۷۶ به دست آمد که بیانگر روایی محتوایی مناسب ابزار فوق بود. همچنین، پایایی پرسشنامه نیز با محاسبه فرمول آلفای کرونباخ، ۰/۸۱۷ به دست آمد که حاکی از پایایی مناسب ابزار فوق می‌باشد. تحلیل داده‌ها توسط آزمون آماری کای دو با استفاده از نرم‌افزار SPSS ویراست ۲۱ با سطح خطای ۰/۰۵، صورت پذیرفت.

جهت رعایت ملاحظات اخلاقی، رضایت و تمایل فرد جهت تکمیل پرسشنامه و محرمانه بودن مشخصات فردی سربازان و پاسخ‌های آنها در پژوهش در نظر گرفته شده بود. اجازه خروج داوطلبانه از مطالعه برای فرد مهیا بود و به آنها اطمینان داده شد که پرسشنامه‌های پژوهش به صورت محرمانه و بدون نام مورد بررسی و تحلیل قرار خواهند گرفت و در صورت تمایل می‌توانند از نتایج آن مطلع شوند. همچنین، این پژوهش با کد پژوهشی ۱۶۶۱، با مجوز ستاد مبارزه با مواد مخدر کشور و طی هماهنگی انجام شده توسط دبیر شورای هماهنگی مبارزه با مواد مخدر استان لرستان با پادگان‌های سطح استان انجام شد.

یافته‌ها

جهت انجام تجزیه و تحلیل داده‌های آماری، ابتدا یافته‌های توصیفی بررسی شده و سپس براساس هر سوال پژوهش، تجزیه و تحلیل مناسب انجام گرفت. براساس یافته‌های پژوهش، از ۳۹۰ سربازی که نمونه آماری را تشکیل داده بودند، ۷۵ نفر (۱۹/۲)، تحصیلات زیر دیپلم؛ ۱۲۹ نفر (۳۳/۱)، تحصیلات دیپلم و فوق دیپلم و ۱۸۶ نفر (۴۷/۷)، تحصیلات لیسانس و بالاتر داشتند. میانگین سنی سربازان شرکت کننده در مطالعه حاضر، ۲۲/۸ سال و جوان‌ترین شرکت کنندگان ۱۸ ساله و مسن‌ترین شرکت کنندگان ۳۵ ساله بود. همچنین، ۲۲۶ نفر (۵۷/۹)، در منزل پدری؛ ۹۱ نفر (۲۳/۳)، در منزل شخصی؛ ۴۷ نفر (۱۲/۱)، در منزل استیجاری و رهنی؛ و ۲۶ نفر (۶/۷)، در منزل سازمانی سکونت داشتند. از لحاظ میزان درآمد نیز، ۲۳۳ نفر (۵۹/۷) از سربازان به جز حقوق سربازی درآمد دیگری نداشتند، ۲۹ نفر (۷/۴) از آنها زیر ۱۰۰ هزار تومان، ۵۹ نفر (۱۵/۱) بین ۱۰۰ تا ۵۰۰ هزار تومان و ۶۹ نفر (۱۷/۷) از آنها دارای درآمد بالای ۵۰۰ هزار تومان در ماه بوده‌اند.

در مورد سوال اول پژوهش - چه تعداد از سربازان قبل از ورود به دوران سربازی مصرف مواد داشته‌اند؟ بعد از ورود به دوران سربازی چه تعداد مصرف مواد داشته‌اند؟ آیا تعداد مصرف‌کنندگان موادمخدر در قبل از سربازی و بعد از سربازی متفاوت بوده است؟ یافته‌ها حاکی از آن است که ۶ نفر از شرکت‌کنندگان قبل از سربازی، مصرف خیلی زیاد داشته‌اند که این میزان به ۱۵ نفر در بعد از آغاز سربازی افزایش داشته است؛ ۱۵ نفر از شرکت‌کنندگان قبل از سربازی، مصرف زیاد داشته‌اند که این میزان به ۱۶ نفر در بعد از آغاز سربازی افزایش داشته است؛ ۱۹ نفر از شرکت‌کنندگان قبل از سربازی، مصرف متوسط داشته‌اند که این میزان به ۱۸ نفر در بعد از آغاز سربازی کاهش داشته است؛ ۳۲ نفر از شرکت‌کنندگان قبل از سربازی، مصرف کم داشته‌اند که این میزان به ۲۷ نفر در بعد از آغاز سربازی کاهش داشته است؛ ۲۴ نفر از شرکت‌کنندگان قبل از سربازی، مصرف خیلی کم داشته‌اند که این میزان به ۸ نفر در بعد از آغاز سربازی کاهش داشته است. نتایج آزمون کای دو (جدول ۱) در مورد داده‌های سؤال اول، نشان می‌دهد فراوانی‌های مصرف موادمخدر، قبل از دوران سربازی و بعد ورود به خدمت سربازی تفاوت معنی‌داری دارند ($X^2 = 11/59$ و $d = 4$ و $p = 0/021$). به عبارت دیگر، بعد از ورود به خدمت سربازی، تمایل به مصرف موادمخدر به شکل معنی‌داری افزایش داشته است.

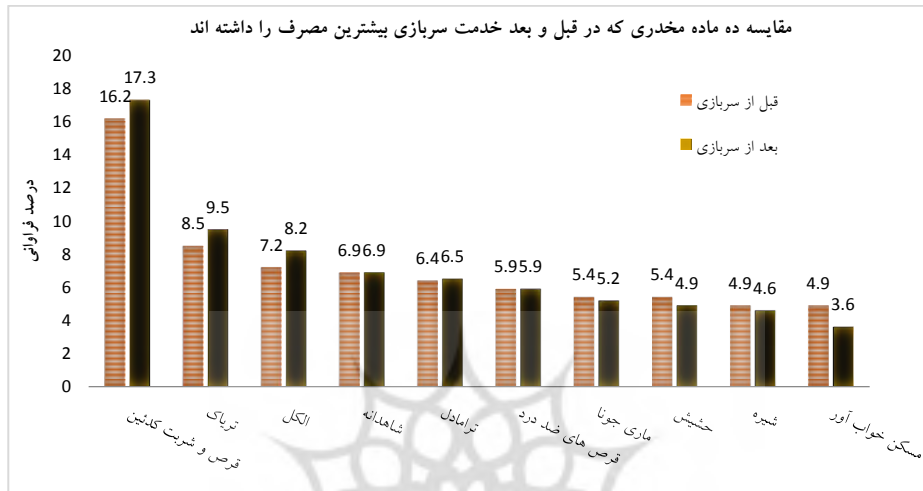
جدول ۱. نتایج آزمون کای دو در مورد تفاوت فراوانی مصرف موادمخدر قبل و بعد از ورود به خدمت سربازی

مقدار	درجات آزادی	سطح معنی‌داری
کای اسکور	۴	۰/۰۲۱

* $P \leq 0.05$

در مورد سوال دوم پژوهش - نوع موادمخدر مصرفی در سربازان قبل از ورود به دوره سربازی، بعد از ورود به دوره سربازی چگونه بوده و چه تفاوتی بین آنها وجود دارد؟ همان‌گونه که در نمودار ۱ قابل مشاهده است رتبه اول (قرص و شربت کدئین) و رتبه دوم (تریاک) در قبل و بعد از دوره سربازی با بیشترین فراوانی نسبت به سایر موادمخدر مصرفی، مشترک بوده و فراوانی تقریباً مشابهی داشته‌اند. همچنین نوع موادمخدر مصرفی در ده رتبه اول (قرص و شربت کدئین، تریاک،

الکل، شاهدانه، ترامادل، قرص‌های ضد درد، ماری جوانا، حشیش، شیره و مسکن خواب‌آور)، با وجود تفاوت در میزان فراوانی و جایگاه رتبه، قبل از شروع دوران سرپازی و بعد از شروع آن مشابه بوده‌اند.

نمودار ۱. مقایسه درصد فراوانی نوع موادمخدر مصرف‌شده در قبل از سرپازی و بعد از سرپازی

نتایج آزمون کای دو (جدول ۲) درمورد داده‌های سؤال دوم نشان می‌دهد نوع موادمخدر مصرفی و فراوانی آن، قبل از دوران سرپازی و بعد از ورود به دوران سرپازی تفاوت معنی‌داری ندارند ($X^2 = ۲۶/۴۷$ و $d = ۳۸$ و $p = ۰/۹۲$). به عبارت دیگر ده ماده مخدری که قبل از خدمت سرپازی مصرف می‌شده‌اند، همان موادمخدری هستند که بعد از ورود به خدمت سرپازی مصرف شده‌اند. اگرچه ممکن است در برخی مواد رتبه‌های آنها جابه‌جا شده باشد. بنابراین خدمت سرپازی اثری بر نوع مواد مصرفی نداشته است.

جدول ۲. نتایج آزمون کای دو درمورد تفاوت فراوانی نوع موادمخدر مصرفی

قبل و بعد از ورود به خدمت سرپازی		
مقدار	درجات آزادی	سطح معنی‌داری
کای اسکور	۳۸	۰/۹۲

* $P \leq 0.05$

در مورد سؤال سوم پژوهش - مدت زمان وابستگی به موادمخدر در سربازان، قبل از ورود به دوره سربازی و بعد از ورود به دوره سربازی چگونه بوده و چه تفاوتی بین آنها وجود دارد؟ نتایج بیانگر آن است که ۲۱ نفر از شرکت کنندگان قبل از سربازی زیر ۳ ماه مصرف داشته‌اند که این میزان به ۱۸ نفر در بعد از آغاز سربازی کاهش داشته است؛ ۲۰ نفر از شرکت کنندگان قبل از سربازی بین ۳ ماه تا ۶ ماه مصرف داشته‌اند که این میزان به ۲۳ نفر در بعد از آغاز سربازی افزایش داشته است؛ ۱۵ نفر از شرکت کنندگان قبل از سربازی بین ۶ ماه تا ۱ سال مصرف داشته‌اند که این میزان به ۲۱ نفر در بعد از آغاز سربازی افزایش داشته است؛ ۶ نفر از شرکت کنندگان قبل از سربازی بین ۱ سال تا ۲ سال مصرف داشته‌اند که این میزان به ۱۱ نفر در بعد از آغاز سربازی افزایش داشته است؛ ۱۹ نفر از شرکت کنندگان قبل از سربازی بیشتر از ۲ سال مصرف داشته‌اند که این میزان به ۷ نفر در بعد از آغاز سربازی کاهش داشته است.

نتایج آزمون کای دو جدول ۳ در مورد داده‌های سؤال سوم نشان می‌دهد فراوانی مدت زمان وابستگی به موادمخدر مصرفی قبل از سربازی و بعد از ورود به دوران سربازی تفاوت معنی‌داری ندارد ($X^2=8,44$ و $d=4$ و $p=0,077$). به عبارت دیگر حضور در دوره خدمت سربازی، تفاوتی در مدت زمان وابستگی به موادمخدر نسبت به دوره قبل از خدمت سربازی ایجاد نکرده است.

جدول ۳. نتایج آزمون کای دو در مورد تفاوت فراوانی مدت زمان وابستگی به موادمخدر و بعد از ورود به خدمت سربازی

مقدار	درجات آزادی	سطح معنی‌داری
۸/۴۴	۴	۰/۰۷۷

* $P \leq 0.05$

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌های مطالعه حاضر در مورد فراوانی مصرف موادمخدر، نشان‌دهنده افزایش معنی‌دار این فراوانی در سربازان بعد از ورود به خدمت سربازی می‌باشد. این یافته‌ها با نتایج مطالعات پریس و همکاران (۲۰۰۱)؛ به نقل از احمدی و همکاران، (۱۳۹۲)، در این مورد که مصرف هرویین در سربازان آمریکایی قبل از اعزام به ویتنام برابر ۱ درصد گزارش شده که این رقم حین خدمت به

میزان ۲۵ درصد افزایش داشته و همچنین مصرف تریاک حین خدمت در ۲۰ درصد از سربازان مشاهده شده؛ بری^۱ و همکاران (۱۹۸۹)، مبنی بر استفاده گسترده از الکل و دخانیات بین نظامیان ارتش امریکا؛ ترامن^۲ و همکاران (۲۰۱۴)، درخصوص شیوع بالای مصرف موادمخدر، سیگار و مشروبات الکلی در سربازان امریکایی مستقر در افغانستان؛ آمس^۳ و همکاران (۲۰۰۲)، در زمینه مصرف بالای موادمخدر در نظامیان تازه وارد به نیروی دریایی امریکا، همسو بوده است. همچنین، تاحدودی با نتایج مطالعات شفيعی و همکاران (۱۳۸۴)؛ به نقل از احمدی و همکاران (۱۳۹۲) مبنی بر اینکه خطر ابتلا به سیگار طی خدمت سربازی تقریباً ۲ برابر بیشتر قبل از دوران خدمت سربازی می باشد؛ محتشم امیری و همکاران (۱۳۸۴)؛ به نقل از سیدی و همکاران، (۱۳۹۵)، در خصوص اینکه از سربازان مورد بررسی، از ۶۲۱ نمونه آماری مورد مطالعه ۱۵۷ آنها تجربه سیگار داشته اند و در این میان ۱۲۹ قبل از ورود به دوره سربازی سیگار مصرف کرده اند؛ سحر و کارل^۴ (۱۹۹۱)؛ به نقل از سیدی و سیدی، (۱۳۹۵)، مبنی بر اینکه مصرف سیگار در ۱۴ هفته اول سربازی به میزان ۴۰ درصد افزایش داشته اند؛ حاجی امینی و همکاران (۱۳۸۹)، درخصوص اینکه ۱۰٫۷ درصد از سربازان سیگار مصرف می کرده اند، به نوعی همسو می باشد.

در تبیین این نتایج می توان گفت که شرایط دوران خدمت سربازی نظیر دوری جوان از محیط خانوادگی و ورود به محیطی کاملاً رسمی با شرایط سخت، مشکلات و فشارهای روحی و روانی، کنجکاو، تفریح، فشار دوستان و هم خدمتی ها (احمدی و همکاران، ۱۳۹۲؛ محمودی و همکاران، ۱۳۹۴؛ صدری دمیچی و همکاران، ۱۳۹۵؛ احمدی و همکاران، ۱۳۹۲؛ حبیبی و همکاران، ۲۰۱۷؛ سیررت و همکاران، ۲۰۱۲؛ وست و همکاران، ۲۰۱۸؛ خانجانی و همکاران، ۱۳۹۹)، ممکن است به نوعی به افزایش میزان فراوانی مصرف موادمخدر و الکل منجر شده باشند. در همین راستا، احمدی و همکاران (۱۳۹۲) و نصرت آبادی و همکاران (۱۳۹۵) در مطالعاتی نشان داده اند بیشتر سربازان برای اولین بار، مواد را در جمع دوستان (هم خدمتی های خود) دیده اند و در همان جمع نیز موادمخدر را تجربه کرده اند. همچنین، عبدالله پورچناری و گلزاری (۱۳۸۷) و حبیبی و همکاران (۲۰۱۷)، وابستگی به موادمخدر را الگویی از رفتار اکتسابی یا سرمشق گیری

1. Bray
2. Trautmann
3. Ames
4. Sahar and Carel

می‌دانند که غالباً از طریق الگوبرداری پدید آمده است. تجربه شرایط جدید به همراه عدم حضور خانواده نیز می‌تواند شرایط را برای برخی از سربازان که در سایه حضور خانواده گرایش به موادمخدر را کنترل می‌کرده‌اند، مشوقی برای استفاده یا افزایش استفاده از موادمخدر باشد.

یافته‌های مربوط به سؤال دوم پژوهش حاکی از آن بود که نوع موادمخدر مصرفی و فراوانی آن، قبل از دوران سربازی و بعد از ورود به دوران سربازی، تفاوت معنی‌داری ندارند. رتبه اول (قرص و شربت کدئین) و رتبه دوم (تریاک) قبل و حین خدمت سربازی مشترک می‌باشند. با وجود اینکه پژوهشی درمورد مقایسه نوع موادمخدر مصرفی و فراوانی آن در سربازان قبل و حین خدمت سربازی انجام پذیرفته است، اما یافته‌های پژوهش حاضر می‌تواند با نتایج مطالعات قویدل و همکاران (۱۳۹۱)، حاکی از آن که شیوع مصرف موادمخدر در دانش‌آموزان سال سوم دبیرستان به ترتیب شامل سیگار، مشروبات الکلی، تریاک، مواد روان‌گردان، هرویین، کراک، داروهای توهم‌زا، حشیش و کوکائین است؛ احمدی و همکاران (۱۳۹۲)، مبنی بر اینکه از بین موادمخدر مصرفی توسط سربازان، تریاک با ۱۸/۸ درصد اولین ماده و ماری‌جوانا با ۱۰/۶ درصد رتبه دوم را دارا بوده است؛ اسماعیلی و همکاران (۱۳۹۰)، مبنی بر اینکه در سربازان وظیفه، مصرف الکل (۱۹/۲٪)، کشیدن سیگار (۱۹/۵٪)، مورد بدرفتاری واقع شدن در دوره کودکی (۱۴/۲٪)، سابقه بیماری اعصاب و روان (۱۳/۸٪)، خودزنی (۱۳٪)، فرار از خانه (۱۱/۱٪)، مصرف داروهای اعصاب (۸/۴٪) خالکوبی (۸٪)، درگیری با مراجع انتظامی و قضایی (۷/۷٪)، خودکشی (۶/۵٪) و استفاده از موادمخدر (۵٪) بیشترین فراوانی را داشته است؛ فیضی (۱۳۸۶)؛ به نقل از صرامی، قربانی و مینویی، (۱۳۹۲)، حاکی از آن که ۸/۲ درصد از نوجوانان و جوانان سنین ۹ الی ۲۹ ساله از مشروبات الکلی، ۵ درصد از تریاک، ۱/۲ درصد از حشیش، ۱/۸ درصد از شیر، ۱/۲ درصد از سوخته تریاک، ۱ درصد از هرویین، ۰/۸ درصد از کراک، ۰/۶ درصد از متادون و ۰/۵ درصد از اکستاسی حداقل یک بار استفاده کرده‌اند؛ الهوردی‌پور و همکاران (۱۳۸۶)، در این خصوص که در گروه سنی پسران ۱۲ تا ۲۵ ساله، مصرف سیگار (۹۳٪)، الکل (۶۴/۳٪) و تریاک (۵۷/۸٪) در بیشترین میزان و کوکائین (۲/۳٪) و ال اس دی (۴/۸٪) در حداقل مقدار در طول عمر و در این راستا سیگار، الکل و حشیش، به‌عنوان ماده آغازین برای مصرف مواد می‌باشند؛ فیر و همکاران (۲۰۰۷)؛ به نقل از نجارزادگان و همکاران، (۱۳۹۱)، مبنی بر اینکه در نیروهای نظامی

انگلستان ۶۷ درصد مردان و ۴۹ درصد زنان به طرز زیانباری الکل و مواد غیرقانونی مصرف می‌کرده‌اند، به‌نوعی همسویی دارد.

در تبیین یافته‌های پژوهش درمورد سؤال دوم، می‌توان گفت شباهت رتبه‌های اول (قرص و شربت کدئین) موادمخدر مصرفی قبل و حین خدمت سربازی، با تغییر در الگوی مصرف در سال‌های اخیر (احمدی و همکاران، ۱۳۹۲) و دردسترس بودن و راحتی استفاده مرتبط بوده و شباهت رتبه‌های دوم (تریاک) موادمخدر مصرفی قبل و حین خدمت سربازی نیز می‌تواند نشانگر این نکته باشد که تریاک به‌صورت سنتی، موادمخدر رایج و شایع کشور است. نکته بعدی که باید در نظر داشت این است که ده ماده مخدر مصرفی مورد تمایل افراد قبل از شروع سربازی و بعد از شروع آن مشابه می‌باشند که بیانگر این است حتی در دوران سربازی دسترسی به موادمخدر محدود نشده است و تنها ممکن است مسئله راحتی مصرف مدنظر باشد. برای مثال، این مورد درباره ترامادل به شکل واضح قابل مشاهده است که قبل از سربازی در رتبه پنجم بوده است و بعد از سربازی به رتبه سوم صعود کرده است، یا الکل که قبل از سربازی رتبه سوم بوده و بعد از سربازی به‌علت برخی از شواهد بالینی مصرف آن به رتبه پنجم سقوط کرده است.

بنابراین، تصمیم به مصرف یا عدم مصرف یک یا بیش از یک ماده، می‌تواند در مکان، بافت و زمینه اجتماعی و فرهنگی که فرد در آن عضویت دارد، رخ دهد. شرایط و امکانات فرهنگی، اجتماعی و آموزشی حاکم بر هر مکان و محیطی، با نحوه برخورد با مواد تغییردهنده هشیاری ارتباط دارد. این شرایط و امکانات، چهارچوبی برای تصمیم‌گیری فرد برای مصرف مواد و معیاری را که از آن طریق مصرف مواد مورد داوری و ارزیابی قرار می‌گیرد، تعیین می‌کند (ثابتی، ۱۳۹۷). در نتیجه می‌توان گفت امکانات و برنامه‌های آموزشی دوره خدمت و تلاش‌های صورت گرفته در آن جهت تغییر نگرش افراد نسبت به موادمخدر، کافی نبوده و نیاز به تقویت و بهبود دارد.

یافته‌های مربوط به سؤال سوم پژوهش حاکی از آن بود که مدت زمان وابستگی موادمخدر مصرفی در سربازان، قبل از ورود به دوره سربازی و بعد از ورود به این دوره، تفاوت معنی‌داری نداشته است. اگرچه مطالعه‌ای درمورد مدت زمان وابستگی به موادمخدر قبل و بعد از ورود به خدمت سربازی یافت نشد، اما به‌نوعی می‌توان گفت، یافته‌های مطالعه حاضر با نتایج مطالعات

ایزدی و همکاران (۱۳۸۸)، مبنی بر اینکه ۲۰/۸ درصد از سربازان در بدو ورود به خدمت به طور دائم سیگار مصرف می کنند و ۷۲/۴ درصد نیز در محل خدمت سربازی مصرف سیگار داشته اند؛ قربانی و همکاران (۱۳۸۶)، حاکی از اینکه در سربازان بیشتر از دوسال خدمت، در حدود ۱۱ نفر (۶۱/۱٪) مصرف سیگار و ۶ نفر (۳۳/۳٪) استعمال موادمخدر داشته اند، همسو نمی باشند. در تبیین یافته های پژوهش درمورد سؤال سوم، می توان چنین نتیجه گرفت که حضور افراد در دوران خدمت سربازی و تجربه شرایط و مشکلات مربوط به آن، منجر به تفاوت چندانی در کاهش مدت زمان وابستگی آنها به موادمخدر نسبت به مدت زمان وابستگی آنها در قبل از این دوران نشده است. بنابراین، به نظر می رسد باید ساز کارهای مناسب تری به صورت قانونی جهت کاهش مصرف مواد یا ترک آن هنگام خدمت نظر گرفته شود. در این امر توجه به عوامل بوم شناختی و شرایط خاص محیط سربازی (احمدی و همکاران، ۱۳۹۲) از اهمیت خاصی برخوردار است.

باتوجه به نتایج حاصل از این پژوهش و مقایسه با نتایج پژوهش های دیگر، پیشنهاد می شود پژوهش فوق براساس ارگان ها و نهادهای محل خدمت سربازی (ارتش، سپاه، نیروی انتظامی و...) انجام پذیرفته و شیوع اعتیاد، شیوه های پیشگیری از اعتیاد در سربازان آنها مورد مقایسه قرار گیرد؛ میزان شیوع مصرف موادمخدر بین سربازان حاضر در پادگان ها با سربازان مشغول در نهادها و سایر دستگاه ها مقایسه شود و میزان شیوع مصرف موادمخدر بین سربازان حاضر در پادگان های سطح استان ها با سربازان مشغول به خدمت در مرزها و پادگان های مرزی نیز مورد مطالعه و بررسی قرار گیرد.

همچنین براساس یافته های پژوهش حاضر می توان برخی نکات کاربردی را پیشنهاد داد، نظیر تأسیس یا تقویت مراکز مشاوره سطح پادگان ها جهت ارائه خدمات مشاوره ای و درمانی به سربازان مبتلا به اختلالات اعتیادی؛ ارائه آموزش های کارگاهی برای فرماندهان رده های مختلف پادگان ها برای شناخت روش های مناسب تعامل با سربازان، شناخت پدیده اعتیاد، یادگیری نحوه پیشگیری و مقابله با اعتیاد در سربازان؛ برگزاری کارگاه های متنوع آموزشی به جهت افزایش آگاهی و ارتقای هوش فرهنگی آنها در زمینه شناخت موادمخدر، اعتیاد به آنها و آسیب های حاصل از آنها برای سربازان پادگان ها به خصوص سربازانی که به تازگی دوران خدمت خود را شروع کرده اند، باتوجه به میانگین سنی پایین سربازان (میانگین سنی ۲۲/۸ سال) و سطح تحصیلات

آنها (۵۲/۳) درصد از سربازان تحصیلات فوق‌دیپلم به پایین داشتند؛ تقویت فعالیت‌های ورزشی در سطح پادگان‌ها و ترغیب سربازان جهت مشارکت در این فعالیت‌ها؛ تأسیس واحد مددکاری در سطح پادگان‌ها و برقراری ارتباط با خانواده‌های سربازان از طریق آن برای شناخت بیشتر سربازان به خصوص سربازان مبتلا و استفاده از حمایت‌های آنها برای کمک به این دسته سربازان. نهایتاً نظر به اینکه ۵۹/۷ درصد از سربازان در دوران خدمت سربازی، درآمدی نداشته و همچنین ۵۷/۹ درصد از آنها در منزل پدری ساکن بوده و استقلال مالی نداشتند، پیشنهاد می‌شود راهکارهایی همچون حرفه‌آموزی و آموزش کارآفرینی در محیط‌های پادگان در نظر گرفته شود تا از این طریق با ایجاد فرصت‌های شغلی و بهبود وضعیت درآمدی سربازان، دغدغه‌ها و وابستگی‌های مالی آنها کاهش یافته و در آنها احساس توانمندی و استقلال ارتقا یابد.

اگرچه این پژوهش برای اولین بار در پادگان‌های سطح استان لرستان انجام شده است، اما همچون سایر پژوهش‌ها در طول فرایند اجرا با محدودیت‌های نظیر نبود سوابق پژوهشی داخلی و خارجی مرتبط و به‌روز، همکاری ضعیف برخی از سربازان در تکمیل پرسشنامه‌ها و نبود پرسشنامه‌های استاندارد جهت سنجش متغیرهای پژوهش مواجه بوده است.

تشکر و قدردانی

پژوهش حاضر حاصل یک طرح پژوهشی مشترک بین دانشگاه آزاد اسلامی واحد بروجرد و ستاد مبارزه با مواد مخدر با کد پژوهشی شماره ۱۶۶۱ بوده و با مجوز و حمایت مالی و معنوی دفتر تحقیقات و آموزش دبیرخانه ستاد مبارزه با مواد مخدر انجام شده است. در این راستا، پژوهشگران بر خود لازم می‌دانند از تمامی افرادی که در اجرای این مطالعه، آنها را یاری نموده‌اند، نهایت تقدیر و تشکر را داشته باشند.

منابع

- احمدی، خدابخش؛ کرم‌بخش، علی‌رضا؛ مهرآزمای، علی‌رضا؛ ثالثی، محمود و نجفی‌منش، زهرا (۱۳۹۲)، بررسی الگوی سوء‌مصرف مواد در سربازان، *مجله طب نظامی*، ۱۵ (۴): ۲۳۵-۲۴۳.
- احمدی، خدابخش؛ مهرآزمای، علی‌رضا؛ کرم‌بخش، علی‌رضا و ثالثی، محمود (۱۳۹۲)، بررسی عوامل جمعیت‌شناختی و خانوادگی مبتلایان به سوء‌مصرف مواد در سربازان، *مجله طب نظامی*. ۱۵ (۳): ۲۰۱-۲۰۸.
- اسماعیلی، ایرج؛ توکلی، محمود؛ قیاسی، محمد؛ حکمت‌پور، ابوالقاسم و فرهادی، محمدحسن (۱۳۹۰)، بررسی اثربخشی آموزش مهارت‌های زندگی بر تغییر نگرش نسبت به مواد مخدر در میان سربازان وظیفه شاغل در زندان‌های استان تهران، *مجله توان‌بخشی*. ۱۲: ۲۱-۲۶.
- الوردی‌پور، حمید؛ فرهادی‌نسب، عبدالله؛ بشیریان، سعید و محبوب، حسین (۱۳۸۶)، الگو و علل گرایش جوانان به سوء‌مصرف مواد، *مجله علمی - پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد*، ۱۵ (۴): ۳۵-۴۲.
- ایزدی، مرتضی؛ سجادی، احمدعلی و غفوریان، علی‌رضا (۱۳۸۸)، تأثیر آموزش بر میزان آگاهی سربازان درباره خطرات استعمال دخانیات، *مجله طب نظامی*، ۱۱ (۲): ۸۱-۸۷.
- ثابتی، مریم (۱۳۹۷)، بررسی عوامل فرهنگی موثر بر اعتیاد زنان معتاد به مواد مخدر (مورد مطالعه شهر تهران)، *فصلنامه دانش مبارزه با مواد مخدر*، ۷ (۱۳): ۲۷-۳۸.
- حاجی‌امینی، زهرا؛ زمانی، محمد؛ فتحی‌آشتیانی، علی؛ عبادی، عباس؛ خمسه، فریال و قریشی، سیدحمید (۱۳۸۹)، عوامل جمعیت‌شناختی مرتبط با واکنش‌های هیجانی سربازان، *مجله طب نظامی*، ۱۲ (۴): ۲۱۱-۲۱۶.
- خانجانی، سجاده؛ اسمری برده زرد، یوسف و محمدامین‌زاده، دانا (۱۳۹۹)، بررسی اثربخشی آموزش گروهی مهارت‌های حل مسئله بر آمادگی اعتیاد سربازان، *مجله طب نظامی*، ۲۲ (۱): ۴۶-۵۳.
- دلاور، علی (۱۳۹۵)، روش تحقیق در روان‌شناسی و علوم تربیتی، چ‌چهل‌وششم، تهران: نشر ویرایش.
- سیدی، سیدحسن و سیدی، سیدمحمدرضا (۱۳۹۵)، فهم جوهره تجربه دوره سربازی در اعضای هیئت علمی وظیفه؛ مطالعه‌ای پدیدارشناسانه، *اندیشه مدیریت راهبردی (اندیشه مدیریت)*، ۱۰ (۱): ۸۵-۱۱۶.
- سیدی، س.؛ سیدی، س. و صلواتیان، س. (۱۳۹۵)، آسیب‌شناسی تجربی خدمت نظام وظیفه از منظر سربازان دارای مدرک تحصیلات تکمیلی، *پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی*، ۵ (۳): ۶۷-۸۶.

صدری دمیرچی، اسماعیل؛ فیاضی، مینا و محمدی، نسیم (۱۳۹۵)، بررسی رابطه خودکارآمدی و حمایت اجتماعی ادراک شده با آمادگی به اعتیاد در سربازان خدمت وظیفه، *مجله طب نظامی*، ۱۸ (۴): ۳۱۶-۳۲۴.

صرامی، حمید؛ قربانی، مجید و مینویی، محمود (۱۳۹۲)، بررسی چهار دهه تحقیقات شیوع‌شناسی اعتیاد در ایران، *فصلنامه علمی-پژوهشی اعتیادپژوهی*، ۷ (۲۶): ۲۹-۵۲.

عبدالله‌پور چناری، مرتضی و گلزاری، محمود (۱۳۸۷)، اثربخشی آموزش مهارت‌های زندگی بر تغییر نگرش دانش‌آموزان پسر مقطع دبیرستان شهر سیرجان نسبت به سوءمصرف موادمخدر، *فصلنامه علمی-پژوهشی اعتیادپژوهی*، ۲ (۸): ۳۳-۵۴.

قربانی، غلامعلی؛ اصفهانی، علی اکبر و تقی‌زاده، محمدمهدی (۱۳۸۶)، بررسی اضافه خدمت و تأثیر آن بر سلامتی سربازان، *مجله دانشگاه علوم پزشکی ارتش جمهوری اسلامی ایران*، ۵ (۴): ۱۴۵۷-۱۴۶۰.

قویدل، نوشین؛ صمدی، مریم؛ خرمن‌بیز، امیرحسین، اسدی، علی؛ فیضی، علی‌رضا؛ احمدی، رقیه و همکاران (۱۳۹۱)، بررسی شیوع مصرف مواد (سیگار، موادمخدر، الکل، مواد روان‌گردان) و عوامل مرتبط با آن در دانش‌آموزان سوم دبیرستان شهرستان نظرآباد، از بهمن ۸۶ لغایت تیر ۸۷، *مجله علوم پزشکی رازی*، ۱۹ (۹۷): ۲۹-۳۷.

کلاهی، حامد صبا؛ احمدی، عزت‌اله و شالچی، بهزاد (۱۳۹۷)، تبیین گرایش به مصرف موادمخدر براساس هوش معنوی و خردمندی، *اتق دانش*، ۲۴ (۲): ۱۴۶-۱۵۲.

محمودی، غفارعلی؛ نورمحمدی، حسن؛ عزیزپورفرد، یونس و فرهادی، علی (۱۳۹۴)، بررسی علل گرایش به موادمخدر از نظر بیماران با تشخیص مسمومیت موادمخدر و اعتیاد مراجعه‌کننده به بیمارستان‌های آموزشی شهر خرم‌آباد، *مجله علمی-پژوهشی یافته*، ۱۷ (۱): ۵۵-۶۲.

نجاززادگان، محمدرضا؛ تولایی، سیدعباس و کرمی، غلامرضا (۱۳۹۱)، پیشگیری و درمان سوءمصرف مواد در پرسنل نیروهای نظامی، *مجله تحقیقات علوم پزشکی زاهدان*، ۱۴ (۲): ۱-۸.

نصرت‌آبادی، مهدی؛ حلوائی‌پور، زهره و قائد امینی هارونی، غلامرضا (۱۳۹۵)، پیش‌بینی گرایش به افکار خودکشی براساس متغیرهای روانی-اجتماعی و احتمال اعتیاد به مواد در سربازان وظیفه: یک الگوی ساختاری، *مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی ایلام*، ۲۴ (۶): ۸۷-۹۶.

References

- Ames, GM., Cunrabi, CB., Moore, RS (2002). *Alcohol, tobacco and drug use among young adults prior to entering the military*. *Prev Sci*. 3(2):135-144.

- Bray, R., Marsden, M., Guess, L., Herbold, J (1989). Prevalence, Trends, and Correlates of Alcohol Use, Nonmedical Drug Use, and Tobacco Use Among U.S. *Military Personnel*. *Mil Med*. 154(1):1-11.
- Habibi, M., Darharaj, M., Kelly, AB., Shahmiri, H., Malekianjabali, M., Kheirilomoom, SL (2017) Drug Use in Soldiers: Family and Peer Contextual Associations. *Subst Use Misuse*. 52(10):1357-1363.
- Nain-Feng, Chu., Der-Min, Wu., Muh-Han, Shen., Yaoh-Shiang, Lin.(2006) Prevalence of Adverse Behaviors among Young Military Conscripts in Taiwan. *Military Medicine*.171(4):301-305.
- Sirratt, D., Ozanian, A., Traenkner, B (2012). Epidemiology and prevention of substance use disorders in the military. *Mil Med*. 177(8 Suppl):21-28.
- Tate, S, R., Wu, J., McQuaid, J, R., Cummins, K., Shriver, C., Krenek, M., Brown, S, A. (2008) Comorbidity of substance dependence and depression: Role of life stress and self-efficacy in sustaining abstinence. *Psychology of Addictive Behaviors*.22(1):47-57.
- Trautmann, S., Schönfeld, S., Behrendt, S., Höfler, M., Zimmermann, P., Wittchen, HU (2014). Substance use and substance use disorders in recently deployed and never deployed soldiers. *Drug and Alcohol Dependence*.134: 128-135.
- Vest, BM., Homish, DL., Fillo, J., Homish, GG (2018) Military status and alcohol problems: Former soldiers may be at greater risk. *Addict Behav*. 84:139-143.
- World Drug Report 2018 (2019). opioid crisis, prescription drug abuse expands; cocaine and opium hit record highs.[homepage on the Internet].Vienna: UNODC in Islamic Republic of Iran Home; [updated 2020 May 20; cited 2019 Apr 20]. Available from: https://www.unodc.org/islamicrepublicofiran/en/world-drug-report-2018_-opioid-crisis--prescription-drug-abuse-expands-cocaine-and-opium-hit-record-highs.html.
- World Drug Report 2019 (2020). 35 million people worldwide suffer from drug use disorders while only 1 in 7 people receive treatment. [homepage on the Internet].Vienna: UNODC in Islamic Republic of Iran Home;[updated 2020 May 20; cited 2020 Apr 29]Available from: https://www.unodc.org/islamicrepublicofiran/en/world-drug-report-2019_-35-million-people_worldwide-suffer-from-drug-use-disorders-while-only-1-in-7-people-receive-treatment.html.

استناد به این مقاله: گودرزی، کوروش؛ روزبھائی، مهدی (۱۴۰۰)، بررسی وضعیت شیوع مصرف مواد مخدر در سربازان پادگان‌های سطح استان لرستان، فصلنامه روانشناسی نظامی، ۱۲(۴۵)، ۳۵-۵۱.

Name of Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.